

Setningsknute

Setningen «Dette vet jeg ikke om går an» kalles en setningsknute.

PUBLISERT 5. desember 2013

Vi har tatt ordet «dette» ut av leddsetningen «om dette går an» sist i setningen «Jeg vet ikke om dette går an» og satt det først for å gi det større tyngde. Det føles galt og regnes som feil setningsbygning. Derimot er det OK å flytte hele leddsetningen: «Om dette går an, vet jeg ikke».

Det er gjerne ett ord i knuten som blir særlig brysomt. Her var det «om»; oftere er det «at»: «Det er mye jeg skulle ønske at var annerledes.» «Dette området ønsker de at skal omreguleres fra lekeplass til parkering.» «Snowden har gitt publikum innsyn i en overvåkingsverden som de fleste ikke ante at eksisterte.» Løsningen er å jukes litt: Stryk «at»! Det er fremdeles en setningsknute, men de fleste lesere ser den ikke lenger.

Det er ikke bestandig [at] trikset lykkes. Det var en som strøk «om» i setningen «Han hørte stemmer han ikke visste [om] var virkelige eller innbilning». Uten «om» er setningsbygningen i orden, men setningen har fått et annet innhold. Den kan ikke reddes, men må skrives om.

I diktningens verden kan alle regler brytes når det går til et godt formål. Her er Hamsun: «Jo de sauene som ikke får lam, de lammene dør inne i moren. Det hadde vi en sau som det gjorde på.» Mest kjent er denne fra Johan Herman Wessels *Kierlighed uden Strømper* (1772): «Hvor seer jeg glad igien de mange Yndigheder, som den maa være blind, der kan ei see hos eder». Prøv den på kjæresten etter en tids atskillelse.

Dag Gundersen, ordbokredaktør og professor i nordisk språkvitenskap, og korrekturleser i Psykologtidsskriftet

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 50, nummer 12, 2013, side 1203